

Poetický zmatek: „Zásnuby ve snu“ Hanse Krásky v Ostravě a v Praze

(nmz) -

Cyklus koncertů a oper propojených s vědeckým výzkumem Musica non grata Státní opery Praha je věnován odkazu skladatelů, „kteří se významně zapsali do hudebního života meziválečného Československa, a kteří byli pronásledováni buď nacisty nebo z náboženských, rasových, politických či genderových důvodů“. V listopadu se rádius rozšířil: v Brně hostovala pražská inscenace opery Calixta Bieita s názvem „Plameny“ od Erwina Schulhoffa. Zatímco ve Státní opeře Praha proběhla dvě představení inscenace opery Hanse Krásky „Zásnuby ve snu“ v podání Národního divadla moravskoslezského Ostrava.

20.12.2022 - [Roland H. Dippel](#)

Opera „Vzdálený zvuk“ od Franze Schrekera, „Švanda dudák“ od Jaromíra Weinbergera a premiéra fragmentu opery „Malva“ na festivalu ke 150. výročí narození jejího autora Alexandra Zemlinského v roce 2022 – to je paleta ohromujících hudebních rukopisů a sujet. Jak se styly a estetické pozice měnily s rostoucí diverzifikací na počátku 20. století, je patrné z cyklu Musica non grata. Výrazy jako pozdní romantismus, populární hudba, odklon od konvence a dramaturgická inovace mohou být specifikovány pouze pro každé dílo zvlášť. Dokonce i operetou Paula Abrahama „Ples v hotelu Savoy“ nebo Schulhoffovým jazzovým oratoriem „H.M.S. Royal Oaks“ oživuje projekt Musica non grata úžasný kosmos. „Zásnuby ve snu“ přinášejí do této směsi výraznou barvu.

První ze dvou oper Hanse Krásky není zcela neznámá. „Zásnuby ve snu“ zahrál Německý symfonický orchestr Berlín v roce 1998 ve vynikající sérii „nežádoucí hudby“ s názvem „Decca“ pod vedením Lothara Zagroseka. Po tom, co byla znovuobjevena v Praze v roce 1994, dočkala se inscenace například i v Karlsruhe v roce 2014. V úžasné řadě premiér Nového německého divadla v Praze (1921 až 1946) se hrála pod vedením George Szella mezi dalšími inscenacemi jako „Mojžíš a Arona“ od Arnolda Schönberga nebo „Lady Macbeth Mcenského újezdu“ od Dmitrije Šostakoviče v roce 1933. Krásova dětská opera „Brundibár“, která měla premiéru v roce 1942 v židovském sirotčinci v Praze, se v současnosti hraje častěji než „Zásnuby ve snu“.

Je velmi nepravděpodobné, že by došlo v dohledné době ke změně. Téměř 90 let po premiéře se zdá, že je opulentní hudba, stejně tak i děj, jako v umělém spánku. Oživení opery právě v Praze, která je známá svými nočními, magickými a propastnými sférami, se vytváří silné kulturní vzrušení, ve kterém se paradoxně setkává drsnost i křehkost.

Je to skoro jako „Hoffmannovy povídky“ od Offenbacha: Rudolf Thomas a Rudolf Fuchs ve svém libretu na motivy Dostojevského povídky „Strýčkův sen“ po celou dobu připomínají, že děj je složen z dějových stavebních kamenů bez nároku na pravdivost a konzistenci. Posluchači sami rozhodují o tom, co považují za možné nebo co vnímají jako nesouvislou básnickou fikci. To může posluchače zmást a vést tím k příjemné dezorientaci. Nejlepší je nechat se unášet nesmírně obratně vytvořenou hudbou a jejími nabídkami asociací, rozvíjet zábavu, která úmyslně mate. Tímto způsobem se zvyšuje schopnost vychutnat si Krásovy hudební krásy a jejich neustálé přechody mezi originalitou a záměrným eklekticismem. Krásova hudba vznikla na počátku 30. let, tedy v době, kdy nejprve Franz Kafka a poté Gustav Meyrink vytvářeli nové roviny satiry a absurdity v beletrii s neustálým střídáním reálných, fiktivních a nevšedních momentů. Škoda, že se k nim Krása nepřipojil skrze prostředky vytvořenými pro „Zásnuby ve snu“.

Krásovým zásadním hudebně-poetickým rozměrem je jeho lyrická mazanost, která je v této podobě jedinečná. Jiří Nekvasil ve své inscenaci s působivou lehkostí zveličuje charakterové konstelace. Postavy na motivy Dostojevského jsou leckdy důležitější než detaily. Krásova opera se tak podobně jako Zemlinského operní komedie „Šaty dělají člověka“, plánovaná pro Prahu na únor 2023, stává burleskou o měšťanském životě a jeho rozvratu, výběru partnera, vlivu rodiny, a nakonec i šťastném konci. Krásná pěvecká komedie, pro kterou Daniel Dvořák postavil scénu připomínající dětské ilustrace, v němž Marta Roszkopfová vybavila postavy mixem kostýmu ve stylu Biedermeieru a z doby císaře Viléma. Dostojevskij však znovu a znovu vstupuje do děje jako malovaný portrét nebo maska tanečního souboru. Choreografie Jany Tomsové a Yago Catalinase Heredii tvoří filigránskou, hravou protiváhu salónním scénám. Smíchu však bylo málo a diváci se spíše snažili pochopit děj. Díkce v němčině nebyla optimální a titulky zřejmě jen málo přispěly k hlubšímu porozumění.

Sbor a orchestr Národního divadla moravskoslezského v Ostravě si s touto hudbou a její janáčkovskou svižností rozumí. Krása je bohatý melodik, jako například ve skvělé citaci árie „Casta Diva“ z Belliniho opery „Norma“ a ansámblové části na toto téma, kterou by lépe nezvládl ani Richard Strauss. Na některých místech se Krásovo dílo zdá být příliš instrumentální. Výsledkem toho je melodická směs lásky k minulosti, která už Krásovi nestačí, a odklonu, který ho nevede zcela k atonální hudbě. Vedle primadony Veroniky Rovné vynikly osobnosti a hlasy: Roman Vlkovič („archivář města Mordassov“) a Jorge Garza (Paul). Pavol Kubáň působil velkolepě a díky fascinující proměnlivosti reality se stal nejpůsobivějším aktérem večera. Marek Šedivý a orchestr Národního divadla moravskoslezského zdůrazňovali s plnou živostí spíše ariosně-melodické struktury než Krásovo důrazné parlando. Tato přípustná rezignace na upřesnění obtížně přístupné logiky děje umocnila otažitost díla od reality a poetickou grotesknost. Konečně, pokud zůstane po zatažení opony hodně otevřených otázek, je to umělecké plus.

Národní divadlo moravskoslezské v Ostravě připravuje k Roku české hudby 2024 všechny opery Bedřicha Smetany. Kompletní cyklus představení byl oznámen na 2. až 11. března 2024 a 2. až 12. května 2024.

- Představení proběhlo 20. listopadu 2022.